

LENI.
Paris

*Portret van
zeven zusjes*

HOOFDSTUK 1

In een stemming die niet bepaald stralend genoemd kon worden, reed Reginald Oosterberg, Rex voor zijn vrienden, naar huis. Het was een drukke, vermoeiende dag geweest. Volgens de lieve mensheid, waaronder toch ook vrienden en bekenden en naijverige mensen, die Rex voor het gemak maar samenbundelde onder de term 'Men' viel je als zoon van een fabrieksdirecteur met je neus in de boter. Het bedje was gespreid door pa en de drie generaties voorvaderen. Wat het in werkelijkheid betekende om in een tijd van depressie en moeilijke economische situaties een groot bedrijf rendabel te houden en te zorgen, dat er geen mensen ontslagen behoeften te worden, wist geen buitenstaander. Het was nu vrij stil in de stad, want de mensen waren bij duizenden naar zee en strand en vakantiegebied getrokken per auto, trein en vliegtuig, de grote uittocht van ieder jaar in de vakantietijd, deze keer moeilijker gemaakt door een al wekenlang durende slopende warmte, die iedereen kribbig begon te maken, uitgezonderd dan misschien de fanatieke zoonanbidders.

Rex gaapte langdurig en landerig. Een eindeloze vergadering op een zondoorstoofde zaterdag in een kleine zaal, waar de airconditioning het bijna niet meer had kunnen bijwerken. Gegeten was er praktisch niet, alleen maar liters frisdrank verzwolgen. Na de urenlange debatten in een vrij koele ruimte was de warmte daarna adembenemend en Rex verlangde alleen nog maar naar zijn eenzame flat, een ijskoude douche, iets te eten en een iets pittiger drankje dan de eindeloze stroom koffie, jus d'orange, tonic en wat dies meer zij.

Zijn wagen, een dure Porsche, die natuurlijk altijd minachtend aankeek tegen de voor haar allure onaanvaardbare snelheidsgrens, en door de familie spottend 'Red Lady' genoemd, omdat Rex zo dol op haar was, zijn enige luxe uitspatting, begon, hoogst ongewoon, opeens kuren te vertonen.

„Wat doe je nou, rotkar?” mompelde Rex nijdig. „Dit ontbreekt er nog maar aan déze dag! Jij ook al ellende

veroorzaken en ik wil naar huis!” Red Lady gaf met een overtuigende plof de geest en stond stil voor de tuin van een aardig, laag wit huisje met bruine kozijnen. De clematis bloeide weelderig en de tuin stond vol bloemen, geen keurige perken, maar een schijnbaar ordeloze bloemenweelde.

Rex staarde duf naar het contactsleuteltje en draaide er lusteloos aan, waarna hij met een diepe zucht het portier opengooide en zijn niet onaanzienlijke lengte ontvouwde.

Over het tuinpad kwam een oude dame dichterbij, zwaar leunend op een stok. Ze had prachtig wit haar en intens blauwe ogen.

„Ze doet het niet meer!” zei Rex somber en vrij overbodig, heel ongewoon in een stemming van zelfbeklag. „En dat op zaterdagavond na een dag hard werken! Moeilijkheden met Red Lady zijn het laatste waarnaar ik verlang.”

„Heb je... eh... hebt u Red Lady misschien beledigd?” Er tintelden humoristische lichtjes in de blauwe ogen.

Rex haalde een hand door zijn verwarde haar dat door de warmte in de krullen begon te vallen, die hij heel zijn leven had gehaat, toen grinnikte hij al was het dan nog niet van harte.

„Ik heb haar voor rotkar uitgemaakt,” hij haalde de schouders op. „Maar toen zweeg ze al en ik kan nou wel peinzend in de motorkap gaan staan staren maar overdreven technisch ben ik niet.”

„Maar wel overdreven warm en moe,” constateerde de oude dame. „Nu weet ik heel goed, dat je, vooral als alleenwonende dame niet te goed van vertrouwen moet zijn, maar ik dacht dat ik het nu wel kon wagen. Kom binnen en bel een garage op.”

„Als ik mag bellen zal ik u heel dankbaar zijn!” Hij stak haar zijn hand toe en kreeg een onverwacht stevige handdruk terug. „Mijn naam is Rex Oosterberg.”

Het viel hem op en deed erg aangenaam aan, dat de oude dame aardig en resoluut was, zich humoristisch uitdrukte en totaal niet zeurde.

Haar naam was mevrouw De Rijk, een naam die, zoals ze droog opmerkte, nooit erg bij haar gepast had. De inrichting van de vrij grote vierkante kamer was verrassend, met gezellige, goudbruin fluwelen meubels en weinig tierelantijnen, maar wat er stond was zonder meer mooi.

Mevrouw De Rijk wees hem de telefoon en hoorde een van beide zijden blijkbaar nogal knorrig gesprek. De garagehouder had blijkbaar geen zin om er op zaterdagavond uit te trekken.

„Ik had net zo goed uit de stad kunnen zijn,” knorde hij. „En bovendien zit ik net te eten. Ik heb familie op bezoek.”

„Goed, maar je bent nu eenmaal wél thuis en ik heb geen zin om hier te blijven staan. Kom nou alsjeblieft, anders is die Porsche je lieveling. Doe niet zo vervelend, George. Kom!”

„Ja, maar niet op zaterdagavond,” knorde George. „Over een halfuurtje dan. Ik wil eerst afeten!”

„Je bekijkt het maar,” zuchtte Rex vermoeid. „Ik heb er ook weinig aan, dat je alleen maar behulpzaam bent als het jou schikt. Sorry hoor, George, maar ik heb me vandaag kapot gewerkt, al geloof je dat misschien niet. Ik kan natuurlijk met een taxi naar huis gaan maar ik heb gewoonweg geen zin om die auto onbeheerd te laten staan en ik kan van de dame hier in het huis waar ik opbel niet verlangen, dat ze op mijn wagen let. Eet dus maar gauw af en kom me redden.”

„Dat valt nog wel mee,” constateerde mevrouw De Rijk. „Een halfuur is lang genoeg om verse, sterke koffie en een paar broodjes naar binnen te werken.”

Het klonk zo resoluut, dat Rex het maar over zich liet komen en bovendien vond hij mevrouw De Rijk erg aardig. Wachtend op de beloofde broodjes en koffie bepeinsde hij, waarom er altijd alleen maar waarderend geschreven werd over ontmoetingen met mooie jonge meisjes. Deze ontmoeting betekende een oase in de vermoeienis en ergernis van een eindeloze dag. Het was heerlijk koel in de kamer, er draaide dan ook een ventilator van royale afmetingen en hij soesde ontspannen weg. Hij had ook niet bepaald met genoeg

uitgezien naar de broodjes en de koffie, maar de broodjes waren heerlijk knappend en stevig belegd en de koffie was ronduit een gedicht. Rex wist niet of mevrouw De Rijk vaak visite kreeg maar een goede gastvrouw was ze beslist.

„Ik kom weer helemaal op peil!” zei Rex dankbaar. „Het was werkelijk een nare, slopende dag. U moest eens weten wat een goed werk u hebt gedaan. Ik vind het wel bezwaarlijk, dat ik u zoveel last bezorg.”

„O, helemaal geen last!” Ze wuifde de woorden weg. „Ik krijg vaak bezoek. Mijn man leeft niet meer, maar ik mag niet mopperen na een gelukkig huwelijk van vijftig jaar. Mijn dochter en haar man leven ook niet meer, maar ik heb gelukkig mijn kleindochters.”

De typische verteltrant boeide Rex. Mevrouw De Rijk klaagde niet, ze vertelde zonder meer en hij voelde, dat ze had geleerd de dingen in het leven te aanvaarden zoals ze kwamen, zonder verzet en rancune en toch was het duidelijk, dat ze geen gemakkelijk leven had gekend.

„Kleindochters?” echode Rex, meer om iets te zeggen dan omdat hij behoefte had aan verhalen over kleindochters.

Mevrouw De Rijk monsterde het magere gezicht met het bruin krullende haar en de mooie bruine tint, die op veel buitensport wees.

Waarschijnlijk zeilen en tennissen, dacht ze. Typisch een jongeman met een goede achtergrond maar geen verknoeide playboy, wél eentje die weet, wat hard werken is. Ja, ik mag 'm wel. Ik vraag me af, wat hij voor een vrouw heeft. Gek oud mens om daar zo nieuwsgierig naar te zijn.

„Hoor eens, ik kan me voorstellen, dat mijn verhalen je niet kunnen interesseren,” zei ze spontaan. „Maar ik ben een nieuwsgierig oud mens, hoewel jonge mensen net zo goed nieuwsgierig zijn en ik vraag me af, of ik een foto van je vrouw mag zien en van je kinderen, als je die hebt.” Rex zette zijn lege koffiekopje op tafel en grijnsde werkelijk kwajongensachtig.

„Lieve mevrouw De Rijk, ik zou u graag een foto van mijn vrouw en kinderen laten zien, maar dat gaat gewoonweg niet. Ik ben niet getrouwd en ik ben niet verloofd.”

„Hoe ben je daaraan ontkomen, jongen!” zei mevrouw De Rijk.

„Ach, ik denk, dat ik het te druk heb. Je inwerken in deze moeilijke tijd valt niet bepaald licht, juist omdat het een familiebedrijf is... verantwoord kinderspeelgoed en zo. Geen buitenstaander kan begrijpen wat er allemaal achter schuilgaat en dat hoeft ook niet. Bovendien, wat die levensgezellin van me betreft, ik heb haar nog niet ontmoet. Misschien ben ik te kritisch en eis ik erg veel. Ik bedoel niet, dat ze geld moet hebben en evenmin zoek ik naar een schoonheidskoningin maar als ik haar eens ontmoet, dan kom ik haar voorstellen.”

Aangezien 'George van de garage' blijkbaar nog een heel diner moest nuttigen of alleen maar zo dwars mogelijk wilde zijn, was er tijd om te praten en ze dachten geen van beiden meer aan 'Red Lady', die stond af te koelen onder een luisterrijke kastanjeboom.

Rex' ogen gleden door de kamer; er hingen een paar goede schilderijen en een aquarel. Aan een smalle muur hing een trouwportret, maar dat kon, volgens Rex, niet van mevrouw De Rijk zelf zijn. Hij schatte, dat dit een foto was uit negentienhonderdvijfenveertig of dicht daarbij. Het intrigeerde hem om te weten, wat er nu eigenlijk aan de muur achter hem hing. Mevrouw De Rijk moest zijn gedachten geraden hebben, iets waar ze, zoals hij later zou leren, sterk in was.

„De foto waar je naar kijkt is de trouwfoto van onze dochter... Waarom altijd 'mijn dochter'? Ook al is m'n man er niet meer, Randy was ook van hem en hij was trots op haar. Ze was heel lief, mooi en intelligent. Randy's trouwtoilet was, zoals je ziet, een simpel jurkje, een blauw jurkje.”

Ze zuchtte diep en Rex vroeg zich af, waarom dat zo spijtig klonk.

„Ik had haar zo graag als witte bruid gezien,” zei ze vlug. „Ik heb er als kind en jong meisje van gedroomd om eens in het wit te trouwen maar het ging niet... nee, het was onmogelijk en tegenwoordig... ach, het is vaak wel mooi en origineel maar niet wat ik 'een witte bruid' noem.

De kans daarop zou toch wel overwegend groot moeten zijn maar ik kan het beter vergeten.”

Haar ogen gleden naar de muur achter Rex en hij draaide vanzelfsprekend zijn hoofd om.

Aan de muur achter hem hing een groot medaillonvormig schilderij, dat de kopjes van zeven meisjes toonde. Het waren stuk voor stuk pittige kopjes met als middenstuk één blond hoofd tussen het donkere half dozijn.

„O, wat bijzonder!” Rex stond op om het schilderij van dichtbij te gaan bekijken.

„Dat zijn mijn zeven kleindochters: zeven dochters hadden Randy en haar man! Een ouderwets groot gezin.” Mevrouw De Rijk lachte zachtjes. „Ze hadden natuurlijk graag een zoon erbij gehad, maar de stralende blijdschap waarmee steeds wéér een nieuwe dochter werd begroet was uniek en ze hebben het hele stel met indrukwekkende namen gezegend... nu ja, gezégend... gelukkig maar, dat er geen jongen bij was, want wat zou díe knaap verwend zijn tussen al die zussen. Enfin, het was in ieder geval zoals ik al zei een ouderwets groot huishouden maar daar werd tóen nog niet zo zwaar aan getild als tegenwoordig en ik moet zeggen, dat het een heerlijk huishouden was. Tot de dag dat de ouders vrij kort na elkaar stierven en Randy mijn man en mij liet beloven haar kinderen bij elkaar te houden. Dat was een enorme opgave maar het ging goed, tot mijn man ziek werd en stierf. Toen nam Stasi, de oudste met vaste hand het roer over. Die vaste hand heeft ze wél nodig. Oma waakt alleen maar op de achtergrond en dat is eigenlijk het hele verhaal.”

Rex keek naar de zeven kopjes en zijn ogen zochten steeds weer het gezicht van het meisje, dat onderaan op het schilderij was afgebeeld en kennelijk toch de hoofdpersoon was,

ondanks het blondje in het midden. Het donkere meisje had een fijn, pittig kopje met vriendelijke, donkere ogen en een zachte mond. Het donkere haar hing in onverschillige korte krullen langs haar oren. De meisjes leken allemaal min of meer op elkaar, behalve het blonde meisje in het midden.

„Ik denk dat de onderste Stasi is, de oudste... al ziet ze er heel jong uit, maar ze heeft iets... in haar gezicht, alsof ze zich voortdurend bewust is van haar verantwoordelijkheid en zich met heel veel liefde en tact van haar taak kwijt... Stasi... hoe is haar werkelijke naam?”

Rex keerde zich naar de grootmoeder van de zeven meisjes.

„Wat heb je dat goed gezien,” zei ze vriendelijk. „Stasi heet Anastasia. Koninklijk, hè? Ze is inderdaad heel lief en verstandig. Het bezwaart me vaak, dat ze zich zo voor de anderen wegcijfert en nauwelijks een eigen leven heeft terwijl ze nog jong is. De beide zeventienjarigen zijn Oda en Desirée. Zij zijn een tweeling maar lijken niet op elkaar. Oda is niet moeilijk. Desi is niet de gemakkelijkste, te veel verwend. Dan krijg je Hyacinthe, die negentien jaar is; Lutgardis, in de wandeling Gardi, tweeëntwintig jaar; Ragnhild, of Ragna is drieëntwintig, dat is de enige blonde. Noëlla is vierentwintig. Het idee is, zoals alle goede ideeën, van Stasi, en dit zeventvoudig portret is geschilderd ter gelegenheid van mijn vijfenzeventigste verjaardag. Ik huil niet gauw, maar toen ik dát schilderij kreeg...”

„Ik kan het goed begrijpen.” Rex staaarde nog steeds naar het schilderij maar in werkelijkheid zag hij maar één gezichtje, dat van het oudste meisje met de koninklijke naam, tot het eenvoudige 'Stasi' verkort.

Ach, misschien viel ze in werkelijkheid tegen. Hij zou haar graag ontmoeten maar hij kon moeilijk aan mevrouw De Rijk vragen hoe het origineel eruitzag van juist die ene van de zeven zusjes en hij kon evenmin vragen: 'Mag ik ze alle zeven zien?'

Hij voelde zich dan ook op zijn zachtst gezegd héél wonderlijk, toen een zachte, prettige stem licht spottend vroeg:

„Wat denkt u van oma’s stortvloed van kleindochters? U staat zo intens verbaasd te kijken dat u mij niet hoorde binnenkomen.”

Rex draaide zich snel om en keek in de grote grijze ogen van de oudste van de zeven en hij wist meteen, dat ze niet tegenviel. Klein, slank, heel meisjesachtig met verwarde krullen en grote grijze ogen, te jong lijkend om ’de oudste’ te zijn en hartveroverend lief. Op het schilderij waren de ogen donkerder.

„U bent Stasi... heb ik dat goed onthouden?” Ze staken elkaar spontaan de hand toe en Stasi zei zonder enige aanstellerij: „We staan er ook echt wel op zoals we zijn, niet te mooi en niet te lelijk... oma’s wanordelijke troep kleindochters netjes in één medaillon!”

„En u bent de verbindende schakel?” Rex liet langzaam de smalle hand los. „Zonder goede schakels valt een ketting uit elkaar.”

„Ach, dat probéér ik te zijn, met oma’s hulp.” Ze haalde lachend haar schouders op. „Het valt niet altijd mee, ondanks de gezelligheid, zoveel hoofdjes, zoveel zinnetje... zeg maar: zinnen!”

„Dat neem ik graag aan. U zult wel denken: hoe komt mijn grootmoeder opeens aan onbekend bezoek, maar ze heeft zich liefderijk over me ontfermd. Mijn wagen liet het hier voor de deur afweten en de man van de garage was erg ongelukkig met een oproep op zaterdagavond. Volgens mij saboteert hij de zaak door in plaats van ’even af te eten’ een diner van minstens zes gangen met ijs-toe af te werken. Ik was erg moe maar ik ben hier helemaal bijgekomen en uw grootmoeder is een schat van een gastvrouw.”

„Oma is een lieverd, erg onafhankelijk en flink. Iedere dag loopt één van ons bij haar aan om te kijken of alles in orde is.” Stasi lachte geamuseerd. „Ze vaart altijd op het goede kompas, haar grote mensenkennis, maar ondanks dat zijn haar liefhebbende kleindochters niet zo gelukkig met haar dorps gastvrijheid. Ze zou het liefst de voordeur maar openzetten en

dat gaat natuurlijk niet. Ik dacht al, lichtelijk beangst: O hemel, oma heeft bezoek... van wie is dat bescheiden wagentje! Een heel mooie, hoor, maar je ziet, dat zelfs de mooiste wagens weleens nukkig zijn.” Dat amuseerde haar blijkbaar, hij zag dezelfde ondeugende schittering in haar ogen die hem bij de grootmoeder was opgevallen. De dure wagen imponeerde haar niet maar ze vond het wel komisch dat niet alleen oude goedkope wagentjes af en toe zeggen: Doe het zélf maar!

Oma kwam de kamer binnen, opnieuw met koffie.

„Ha... koffie... de beste die er is!” zei Stasi. „O, vrouwe, wat is uw geheim! Niet de koffie maar de manier van zetten! Ik lijk de STER-reclame wel!”

Rex keek nog steeds aangenaam verrast naar het levendige, tengerere meisje, dat de teugels van een groot huishouden in handen hield.

„Ik vind het wel heel boeiend om een van de meisjes uit het medaillon te hebben zien stappen. Die indruk maakte het op mij. Ik vraag me nu alleen af: hoe is de rest? Dat klinkt een beetje wonderlijk maar ieder mens zou het zich afvragen. Het is in ieder geval een prachtig schilderij.”

„Tja, het maakt een tikkeltje ouderwetse indruk maar dat vonden we juist bijzonder.” Stasi oogde naar het schilderij. „Gardi is de eerste van het span die binnenkort in het huwelijksbootje stapt... niet in het wit... arme oma! Ze wil dat zó graag maar bij de eerste kleindochter mislukt het meteen. Ik vind het erg jammer voor haar.”

„Och, ze heeft nog zes kansen,” merkte Rex plagend op.

„Vijf dan... want ik trouw niet!” Ze glimlachte om Rex' verbouwereerde gezicht. „Voor het hele span hun weg gevonden heeft, kunnen er wel jaren overheen gaan. Ik ben nu eenmaal de mater familias...”

„Waar iedereen op steunt?” Het klonk onwillekeurig vrij scherp. „Het zijn toch geen kinderen meer!”

„Misschien zijn ze erger dan kinderen en hebben ze meer steun nodig.” Stasi glimlachte, totaal niet beledigd. „Vooral omdat je ze niet meer iets kunt gebieden.”

„Luisteren ze goed naar een meisje als jij?” Rex keek haar fijntjes lachend aan.

„Dat hebben ze altijd redelijk gedaan al zie ik er allesbehalve indrukwekkend uit.” Stasi knikte hem goedmoedig toe.

„Denk je nooit aan jezelf, aan je eigen leven?” Rex wist niet dat zijn eigen stem dringend klonk en Stasi kleurde vluchtig.

„Dit malle stelletje zussen ís mijn leven!” wimpelde ze af met een snel en elegant gebaar van haar mooie kleine hand. „En als al de zussen eenmaal weg zullen zijn, wel... dan ga ik reizen... dat lijkt me heerlijk!”

Het was duidelijk, dat Stasi graag een eind aan het gesprek wilde maken. De man met de doordringende ogen en het bruine haar maakte haar nerveus. Hij vroeg dingen waar ze zélf eigenlijk liever niet bij stilstond, want wat hij had gezegd, kon haar soms erg benauwen al wilde ze dat nooit toegeven, zelfs niet tegenover oma. De zussen wisten niet anders, of Stasi was er voor hen, om al hun noden en problemen op te vangen, beslist niet om een eigen leven te leiden. De gedachte was waarschijnlijk nooit bij hen opgekomen. Stasi hoorde thuis te zijn en zoals andere kinderen als ze thuiskomen vragen of roepen: „Waar is mama?” vroeg, riep of gilde h er iedereen: „Waar is Stasi?”

„Ik moet nu echt gaan, oma, oh, en dát zal de man van de garage zijn! Ik doe wel meteen open!” Ze kuste haar grootmoeder, gaf Rex een stevige hand en even later hoorden ze haar heldere stem zeggen: „Ja hoor. Hij komt zo... er wordt al met smart op u gewacht!”

Toen Rex bij de voordeur kwam, reed Stasi op haar fiets weg en wuifde nog even, vriendelijk en joviaal.

George glimlachte zuurzoet tegen Rex toen deze hem vroeg of het diner gemaakt had.

„Best, en déze zullen we moeten slepen, dat heb ik al bekeken. Ik zou zeggen: Stap maar in.”

„Als je even wilt wachten tot ik afscheid van mijn gastvrouw heb genomen?” Rex glimlachte vriendelijk, de andere man kon moeilijk weigeren.

Mevrouw De Rijk reikte Rex de hand. „Het was een onverwacht bezoek maar dat vind ik nu juist gezellig, al zien de kleindochters dat even anders, uit zorg voor mij. Ik kan best m'n eigen boontjes doppen, dat heb ik altijd gedaan, maar ach... ze menen het best.”

„Ja, dat begrijp ik. Achteraf heb ik er geen spijt van, dat ik hier gestrand ben. Ik vond u de moeite meer dan waard om mee te praten. Ik vraag me één ding af...” Hij aarzelde even en voegde er dan met zijn snelle, aantrekkelijke glimlach aan toe: „Ach, ik geloof, dat u gedachten kunt raden. Waarom zegt u, die zoveel wijsheid bezit, niet tegen Stasi, dat ze recht heeft op een eigen leven nu ze nog jong is en dat het onnodig is om zes volwassen en bijna volwassen meisjes aan de hand te houden tot ze eens het huis uit gaan... en de stukken van een verloren jeugd voor Stasi achterlaten?”

„Omdat het niet helpt wanneer ik zoiets zeg,” merkte mevrouw De Rijk rustig en nadrukkelijk op. „Stasi zal zélf moeten ondervinden... vandaag of morgen... dat de band wel eens erg kan gaan knéllen maar zolang er geen man in Stasi's leven is gekomen, en dat gebeurt niet omdat ze nooit uitgaat, voelt ze ook niet, dat ze vandaag of morgen met lege handen zal staan. Ze wil daar in ieder geval niet bij stilstaan.”

„Dat kan wel zo zijn.” Rex schudde nogmaals de hand van de oude dame. „Ik kom u beslist nog eens opzoeken als dat mag.”

„Natuurlijk mag het maar je zult het wel vergeten. In ieder geval bedankt voor de goede bedoeling, jongen. Ik hoop je nog eens te zien.”

Ze wuifde nog even tegen hem en bekeek met aandacht de aftocht.

Zonder veel interesse stuurde Rex achter zijn trekkende voorganger aan. Op de een of andere geheimzinnige wijze was 'Red Lady' totaal niet belangrijk meer. Belangrijker dan al het andere was een schilderij in medaillonvorm, dat boeiende portret waarvan het meisje, dat hem meteen het meest geboeid had, onverwacht tot leven was gekomen. Vermoeidheid, ergernis... en de warmte van een lange hete zomerdag waren opeens niet interessant meer, evenmin als een kapotte auto.

Ik wil dat meisje terugzien en beter leren kennen, dacht hij en met een behoorlijke dosis zelfspot: Waarom in vredesnaam dát meisje? Een moeilijker geval kon je je niet op de hals halen, vriend. Is ze zo mooi? Welnee, niet bijzonder... Is ze lief en intelligent? Je denkt dat ze dat is en als ze niet lief en waardevol was, had ze zich nooit de opvoeding van zes zussen op haar tengere schouders gehaald. Rex, wat ga je beginnen, denk er nog maar eens goed over na... het zal de betovering van het schilderij wel zijn geweest...

Rex zette de wagen in de garage neer, luisterde verstrooid naar uitleg over de ingrijpende reparatie en begaf zich slenterend naar huis. Daar herinnerde hij zich dat zijn ouders hem verwachtten voor een etentje, waarbij een of andere industriële rijkaard met zijn vrouw en dochter aanwezig zouden zijn. Dat de twintigjarige dochter erg mooi was, wist Rex, want hij had haar al eerder ontmoet maar ze had toen totaal geen indruk op hem gemaakt. Hij verveelde zich uitgebreid met het lieve, domme kind en had natuurlijk drommels goed door wat de bedoeling was. Zovéél te investeren miljoenen én een knappe vrouw waren niet te versmaden, dacht papa Oosterberg, hierin gesteund door mama. Rex was, wat zijn vader misprijzend noemde 'een harde noot om te kraken'. Toen hij dan ook opbelde om te zeggen, dat hij niet kon komen wegens langdurige pech met zijn wagen, siste senior zijn zoon toe, dat hij 'verduveld onbeschoft' was door niet te verschijnen.

„Nou, dat spijt me dan,“ zei Rex en onderdrukte een geeuw. „Jullie zijn geen van allen moe, maar houd er even rekening mee, dat ik vandaag algehele volmacht van papa had; dat het

kokendheet was en het grootste deel van de bevolking de stad ontvlucht is. Ik beklaag me er niet over maar ik kreeg inderdaad pech en ik ben net thuis. Verder ben ik alleen nog maar in een ijsskoude douche geïnteresseerd. Eet dus prettig zonder mij en doe de dames de groeten maar... tot kijk, pa!”

Pa was overigens de eerste die de hoorn op het toestel knalde. Het maakte weinig indruk op Rex ofschoon hij goed met zijn ouders kon opschieten. Hij had eenvoudigweg geen zin om aan de leiband te lopen en hij wist, dat iedereen hem moeilijk vond. Natuurlijk waren er wel meisjes geweest maar na kortere of langere tijd was het altijd op een teleurstelling uitgelopen. De ware had hij niet kunnen vinden, tot vandaag... toen zijn ogen geboeid werden door dat éne kopje in een medaillon vol meisjes en een zachte, vrolijke stem hem tot de werkelijkheid terugbracht omdat het dromenmeisje plotseling achter hem had gestaan; klein, tener, met enorme grijze ogen en een lieve glimlach, overigens een meisje dat het zich niet gemakkelijk maakte.

Waarom juist zij? Wie kon daar een zinnig antwoord op geven. Was het omdat ze door haar omstandigheden zo moeilijk te veroveren leek?

Zodra hij het medaillon had gezien, was zijn aandacht getrokken, onvoorwaardelijk en spontaan, door dat ene kopje en hij had gedacht: Dat is ze nou of althans... ze zou het kunnen zijn als de werkelijkheid niet tegenvalt.

Een vriendelijk noodlot had het zo geschikt, dat de jongedame in kwestie zelf was komen binnenwandelen en hem beslist niet was tegengevallen. Het stond voor Rex vast, dat hij zo gauw mogelijk weer bij mevrouw De Rijk op bezoek zou gaan. Nog afgezien van het belangrijke feit, dat hij via haar het adres van Stasi te weten wilde komen, vond hij dat de oude dame een bloemenhulde had verdiend voor haar spontane gastvrijheid. Een wijze oude dame, tevreden met het leven maar op de een of andere manier zat die 'witte bruid' haar toch erg hoog. Vreemd... hoe kwam zo'n nuchtere vrouw, die met allebei haar voeten op de grond bleef, aan zo'n romantische meisjesdroom en dat op háár leeftijd?

Hij matigde zich geen oordeel aan en vond het ook niet belangrijk maar begrijpen deed hij het evenmin. De kleindochters zagen het blijkbaar evenmin, want de ene van de zeven... was het Lutgardis niet geweest...? bleek er ook anders over te denken; volgens haar grootmoeder voelde de enige verloofde van het stel ook niets voor het traditionele bruidstoilet. De ouders van de zeven meisjes waren wel sterk geweest in het verzinnen van vreemde namen, met het resultaat dat ze allemaal moeite hadden gedaan om hun naam te bagatelliseren.

Anastasia, een mooie naam maar wel een enorme bagage voor zo'n tener wezentje... Stasi... dromend als een tiener van zijn eerste liefde!

Dat allemaal door autopech en een schilderij van zeven zusjes!

Was zeven een magisch getal en had hij niet eens een sage gehoord over zeven zusjes die in stenen veranderd werden? Wat een nonsens kon een mens zich allemaal in het hoofd halen! Maar hij raakte het obsederende portret van de zeven meisjes niet kwijt. Langzamerhand vervaagden de beelden en bleef alleen dat ene gezicht helder en duidelijk.

„Je hebt het wel stevig te pakken,” constateerde Rex met het laatste restje nuchterheid. „Ga slapen, man! Morgen ziet de wereld er weer normaal uit.”

Morgen maakte geen enkel verschil, behalve een vervelend soort moeheid, omdat het alweer zo warm was, omdat 'Red Lady' het niet deed en met de trein gaan zo omslachtig en nog warmer was en vooral omdat Rex met de grootste bos rozen die hij vinden kon naar de oude mevrouw De Rijk wilde omdat hij zo nieuwsgierig was naar de woonplaats van het meisje van het medaillon.

HOOFDSTUK 2

„Vooruit, doorlopen nou!” Antje de Vries, elf jaar oud, rukte ongeduldig aan het kleine, koude rode handje van haar jonger zusje Hilletje.

Het was ijskoud en het begon ook weer te sneeuwen. Hilletje liep nog te kauwen op een korst bruinbrood en in feite was dat het hele ontbijt. Antje had haar snee brood vanmorgen al onder de handen van moeder weggegraaid, waar ze meteen een tik voor had gekregen.

„Denk erom, niet stilstaan, doorhollen naar school!” Tijd om haar kroost na te kijken had de overbelaste moeder niet. Opgeruimd stond netjes en met een zucht van verlichting gooide ze de deur achter twee van de acht dicht om vervolgens gehaast te beginnen de dierbare rest, op de baby en de kleuter na, zo vlug mogelijk de deur uit te werken. Met een paar vlugge vegen over het tafelzeiltje was de ontbijtboel opgeruimd: bordjes werden niet verstrekt voor die ene snee droog brood. Het uiterst karig bestaan was voor Antje heel gewoon, ze wist niet beter. Thuis op alle mogelijke manieren helpen als moeder eeuwig bezig was met het wassen voor andere mensen, behoorde tot de dagelijkse taken en het rondbrengen van al dat schone goed kwam weer voor rekening van Antje, die op een prikje alle goede en slechte adressen kende. Het adres van het koekje, het adres van de cent, het adres waar het pak uit je handen werd gerukt en het adres waar ze één keer hadden gezegd, dat ze morgen maar om de centen moest komen, waarop Antje, rad van tong, had geantwoord dat moeder niet op krediet waste. Natuurlijk werd ze brutaal gevonden maar dat interesseerde haar bitter weinig. Ze haatte het eeuwige wasgoed in huis en het kijken naar het gezicht van haar slovende moeder, die met emmers water en tobbes in de weer was; die ze wel kon tekenen, gebogen over het wasbord, met de borstel schrobbend over het grauwnatte goed, terwijl ze af en toe een haarsliert naar achter veegde. Er werd heel wat gekrakeeld in de twee kleine kamers en één keer had Antje,

die een dwarse bui had, de natte borstel naar haar hoofd gekregen. Ze dook op tijd en de borstel vloog door een ruitje.

„Dekselse meid! Als je vader vanavond thuiskomt, zul je het wéten!” schreeuwde Antjes moeder. „Waarom doe je niet wat ik je vraag?”

„Ik moet altijd doen wat een ander vraagt,” zei Antje verveeld. Voor het vaderlijk onweer was ze helemaal niet bang. De goede vader De Vries, die zich de hele week krom werkte op de bouw voor zeven harde guldens en geen cent van dat geld in drank omzette, hield van zijn kinderen en van hem hadden ze minder te duchten dan van hun lichtgeraakte, overwerkte moeder.

Mooie Antje met haar blauwe ogen en blonde krullen had zo haar eigen droomwereld die niemand haar kon afnemen en één van haar grootste genoegens was 'bruidje kijken'. Daarvoor vergat ze alles en welk zusje of broertje ze bij zich had, deed er niet toe, het kind moest meehollen en wachten, als zuslief aan de kerkdeur geplakt stond en met grote dweepogen naar de stoet staarde. Soms gaf dat aanleiding tot conflicten met de andere kinderen, maar grote zus had ze aardig onder de duim en de klappen die ze af en toe uitdeelde waren ook niet mis. Toch hielden ze wel van haar omdat zij de enige was, die tijd voor hen vrijmaakte.

„Hollen, Hil!” Antje sleurde het luid brullende zusje achter zich aan.

„Schreeuw niet zo of je krijgt ze! Ik kan nog net even de bruid zien!” Hilletjes kleine beentjes konden de vliegende start van grote zus nauwelijks bijhouden. Ze klemde de broodkorst in het koude knuistje en huilde hartverscheurend.

„O hemel, kind, en kijk je néus nou eens!” Antje stond stil en boende met een keihard stuk inpakpapier, dat in haar zak huisde, de gele pijpjes onder Hilletjes neus weg.

Toen kreeg ze diep medelijden met het rood, koude zusje, dat dikke tranen huilde, de broodkorst nog in het koude knuistje geklemd.

„Nou, stil dan maar! Ik zal je wel dragen!” Ze hees Hilletje stevig op haar rug, nadat ze haar via een raamkozijn, waarachter meteen nijdig werd getikt, had laten opstappen. Als Antje er tijd voor had kunnen vinden, zou ze haar tong hebben uitgestoken, maar nu steigerde ze met Hilletje op haar rug in de richting van de kerk. Als ze naar school moest kon ze het niet waarmaken om 'bruidje te gaan kijken', maar nu moest ze Hilletje naar een tante brengen en niemand kon het iets schelen, dat ze daar wat later aankwam. Hijgend en allesbehalve koud kwam Antje voor de kerkpoort aan, waar ze zusje op de grond liet zakken, daarmee meteen diverse tenen zwaar belagend, maar daar trok ze zich niets van aan.

„Kom, Hil, we zijn net op tijd!” Ze elleboogde zich door de mensenrij heen maar zorgde er wel voor, dat ze zus in het oog hield. „Zo, hier staan we mooi!”

Hilletje knikte, ze sabbelde nu braaf aan de broodkorst en een dame achter hen lispelde tegen haar vriendin: „Brutaal dat dit soort kinderen is... en als je niet oppast zitten je kleren nog onder de smeer van hun boterham. Ga eens opzij, kind!”

„Niks, hoor!” zei Antje fel en ze trok Hilletje beschermend voor zich. „De straat is vrij en waar wou u die smeer vandaan halen? Het is maar een droge korst, hoor.”

Verder commentaar van weerskanten werd gesmoord, omdat de bruidskoetsjes de laan voor de kerk indraaiden.

„Oooh!” zuchtte Antje, ze keek met haar ziel in haar ogen naar het elegante bruidskoetsje, met de mooie paarden ervoor en die paarden waren met zilver getuigd. Toen het portier werd geopend zag Antje dat het koetsje vanbinnen met gele zijde was bekleed. Het bruidje, in een wolk van witte zijde en kostbare kant wás mooi maar in Antjes ogen nam ze de gedaante aan van een engel en in het voorbijlopen rook ze de heerlijke geur van de rozen en andere bloemen, die ze niet kende, van het bruidsboeket. De man in het deftige zwarte kostuum met hoge hoed, die naast de bruid liep kreeg alleen maar een onverschillige blik van Antje. Zo'n bruidegom hoorde er nu eenmaal bij anders kon je geen bruiloft houden.

Wel deftig al dat zwart en die hoge hoed maar zij zou geen man willen met zo'n geplakte knevel. Daar zat minstens een ons vét in!

Een vleugje van de tulen sluier waaide langs Antjes wang, zo teer en zacht als een vlindervleugel. Antjes adem stakte een ogenblik en ze klemde Hil zo dicht tegen zich aan, dat het kind verbaasd omhoogkeek. Antjes ogen volgden de bruid tot ze niets meer van haar zag en ze zoog de plechtige orgelklanken die wijd en majestueus naar buiten golfdin in, van de deftige gasten die achter het bruidspaar aan liepen zag ze maar weinig. Het was allemaal wel mooi, maar het was géén bruid!

„Zo... en dat is het dan!” mompelde Antje, de mensen verspreidden zich en daar stond ze, alleen op het kerkplein met een alweer dreinend zusje aan de hand.

„Mooi, hè, Hillie?” vroeg ze zacht. „Als ik trouw dan wil ik zó trouwen... helemaal in het wit, met een sleep en een sluier en bloemen en... nou ja, natuurlijk ook een bruidegom! Ik weet zéker dat het zo zal worden.”

Het kon Hilletje weinig schelen, ze wilde alleen maar naar de warmte, de gezelligheid en veiligheid van tante Miens knusse kamertje. Zo af en toe mocht petekind Hilletje wel eens op bezoek komen.

„Als je me nou niet brengt zeg ik het tegen móeder!” loeide het kind. „Ik heb het zo kou... oud!”

„Nou, vooruit dan maar!” Antje pakte Hilletje op en droeg haar tot aan tantes huisje.

„Waar bleef je toch, kind?” vroeg tante Mien vinnig. „Je zou dat kind om halftien hier brengen en het is nou kwart voor elf. Je loopt er helemaal een kwartier over! Waar ben je geweest en dat met deze kou?”

Antje aarzelde even maar tenslotte was tante Mien de kwaadste niet, dus besloot ze de waarheid te zeggen.

„Ik heb even naar een bruid gekeken,” bekende ze. „Ze was zó mooi 'tant' Mien, en als ik later trouw wil ik óók in het wit met een heel lange sleep en sluier... net een koningin!”

„Ja, een ééndagskoningin,” het klonk zuur en kortaf. „Het leven is heus geen sprookje!”

„Nou, wat hindert dat?” bitste Antje onvervaard terug. „Dan heb je het toch gehad en je kunt er je hele leven aan denken. Ik wil het écht hoor ’tant’ Mien... héél echt!”

„We zien nog wel!” zei tante cynisch. „Hier heb je twee koekjes en ga nou alsjeblieft regelrecht naar huis want je moeder kan je hulp beter gebruiken.”

Tante Mien keek het meisje nog even na, een tenger figuurtje in een lange, slobberige rok en veel te grote uitgelopen scheve schoenen. Over de rok droeg ze een hardpaarse mantel, een afleggertje van een of andere klant van haar moeder. De mantel zou zelfs een oude dame niet mooi gestaan hebben en Antje zag er afschuwelijk in uit. Het mooie blonde haar waaide onbekommerd in de ijskoude wind.

Antje moest al heel vroeg meeverdienen om de toestand thuis draaglijker te maken. Ze ging na de school boordevol angst en onzekerheid naar haar eerste ’dienstje’, maar omdat ze niet van het slag was, dat zich zwijgend en angstig liet uitbuiten, ging dat aan de lopende band mis. Antje was bereid om hard te werken maar wel onder menswaardige omstandigheden en ze zag zelfs nog kans om te sparen voor haar toekomst. Nu betekende ’toekomst’ voor Antje niet allereerst nette meubeltjes en zeil op de grond: ze wilde alleen maar één dag koningin zijn.

Antje leerde op twintigjarige leeftijd een aardige jongeman kennen, die veel illusies had. Hij wilde een eigen schildersbedrijf beginnen. Ze zouden samen sparen en het werd een tamelijk langdurige verloving. Tegen de tijd dat ze zouden gaan trouwen, viel Antjes vader van een steiger en bleef invalide. Er waren thuis nog jonge kinderen en geen geld. Wat ze samen gespaard hadden kon Antje niet geven. Wat ze zelf gespaard had om witte bruid te zijn, één dag koningin, gaf ze met pijn in haar hart, die nooit helemaal verdween. Ze moest dit gewoonweg doen en erover klagen deed ze evenmin.

Antje de Vries werd mevrouw De Rijk in een vermaakte zomerjurk vol tierelantijnen, die ze eens van een mevrouw waarbij ze werkte had gekregen. Nu ja, het ging meestal anders in het leven dan een mens hoopte en verwachtte. Het schildersbedrijf liep redelijk goed en Randy, de enige dochter, had een onbezorgd leven en kreeg een goede opvoeding, allemaal kansen die haar moeder had gemist. Antje zag kans om in de loop der jaren heel wat achterstand in ontwikkeling in te halen door haar helder verstand en veel luisteren en veel lezen.

Randy, die altijd een zorgeloze ziel was geweest, trouwde in negentienhonderdzesenveertig, maar was na de oorlogsjaren intens overtuigd van het onloochenbare feit, dat het leven toch niet de voortdurende kermis was, die zij er tot haar vijftiende jaar van had gemaakt. Toen zij trouwde met een jonge meester in de rechten, Frits Renlink, zei ze beslist tegen haar moeder: „Ik weet, mam, dat je er altijd naar verlangd hebt, omdat het jou zelf niet is gelukt, dat een dochter van je officieel in het wit zou trouwen maar het spijt me... het gáát niet. De tijd is er niet naar, we kunnen ons geld beter gebruiken.”

Randy's toilet was nog soberder dan dat van haar moeder. Ze trouwde in een geleend donkerblauw mantelpakje.

„Nu, misschien krijgen wij nog eens een dochter en trouwt zij, in de verre toekomst, in het wit,” troostte Randy haar toch wat verdrietige moeder.

„Het zijn toch maar uiterlijkheden, mama. Jij bent altijd zo flink en reëel, dat moet je toch begrijpen.”

Natuurlijk begreep mama het wel maar niemand kon begrijpen, wat een onvervulde droom uit de kinderjaren kan betekenen, vooral uit kinderjaren die zo getekend waren geweest door armoede.

De dochter waarover Randy troostend gesproken had kwam inderdaad en daarna kwamen er nog zes, de laatsten arriveerden als tweeling maar vanaf het begin totaal verschillend van karakter en uiterlijk.

Het was een druk, gezellig en gelukkig gezin. Randy en haar man waren trots op hun zevental en de grootouders ook.

„Te gelukkig om lang te kunnen duren,” zei oma veel later, nadat in korte tijd haar man, dochter en schoonzoon waren gestorven. Het leek ongelooflijk, dat het noodlot drie keer op dezelfde plaats kon toeslaan maar vanaf dat ogenblik was het alleen oma en de zeven kleindochters.

Drie jaar lang hield oma het gezin bij elkaar en werd toen zo ernstig ziek, dat men voor haar leven vreesde. In die tijd nam Stasi het roer in handen en dat was zo gebleven. Zij was altijd de vrolijkste en aardigste geweest en toen haar ouders nog leefden, had Stasi altijd slierten vrienden en vriendinnen mee naar huis gebracht. Stasi had, als ze dat gewenst had, kunnen kiezen wie ze wilde tot de grote omkeer kwam. Stasi leefde daarna alleen nog voor het huishouden, en werd rustig en terughoudend. Langzamerhand trokken de vele vrienden en vriendinnen zich terug. Stasi had immers toch nooit tijd voor hen en haar zorgen interesseerden hen niet. Jarenlang leefde Stasi alleen voor de zusjes en die wisten al spoedig niet beter of het hoorde zo. Stasi was er altijd en wist een oplossing voor al hun problemen. Ze had het eens moeten wagen om niet present te zijn. Stasi deed alles wel even, en of dat 'even' nu een uur, een dag of een maand in beslag nam, het was altijd 'even'. Natuurlijk meende iedereen het best, maar het viel ook niet op, dat ze ooit echt dankbaar waren voor alle goede zorgen. Het hoorde nu eenmaal zo. Stasi regeerde thuis en wilde tot op zekere hoogte stipt gehoorzaamd worden. Dat moest ze wel eisen omdat het anders helemaal een ordeloze bende zou zijn geworden. Toen Stasi in het begin van haar grote taak op een dag, bijna gillend van ellende bij oma kwam, omdat het haar niet lukte de zussen zoveel stiptheid bij te brengen dat ze de onafzienbare stroom vuil goed tenminste op één plaats in de badkamer bij de wasmachine deponeerden, had oma kalmpjes gezegd: „Wie niet luistert, moet maar voelen. Alles wat ze neergooien laat je rustig liggen, al wordt het zo'n berg, dat ze eroverheen moeten stappen. Sterkte, kind.”

„Ja maar, dan maken ze herrie!” snikte Stasi.

„Dat doen ze dan maar. Als jij die meiden de baas wilt blijven moet je toch minstens zorgen, dat je niet helemaal hun voetveeg wordt. Dat is je moeder niet geweest en ik evenmin,” zei oma fors.

„Ik zal erom denken, oma.” Stasi grijnsde om dat vinnig uitgesproken 'meiden' en zowaar, ze handelde naar de korte en krachtige raad. Die avond regende het klachten: Waarom de rommel in de kamers niet was opgeruimd?

„Rommel? Jullie vuile spullen?” informeerde Stasi. „Al ligt er een stapel van een maand en hebben jullie geen stuk goed meer om aan te trekken, ik ruim niets op. Je weet waar je je vuile spullen kunt deponeren. Ik zeg het maar éénmaal.”

„En toen sprak zij: Ik zeg het maar éénmaal!” lispelde Hyacinthe zalvend. „Je bent zeker bij oma geweest?”

Stasi gaf er geen antwoord op maar diezelfde avond vond ze in de badkamer een verzameling vuil goed van vijf zussen, de zesde had het laten afweten. Desi, de jongste van de tweeling, die een uur later dan haar zus was geboren, was de moeilijkste van het hele stel.

Stasi zei er helemaal niets over maar liet de stapel rustig groeien.

„Volhouden, kind,” riep oma. „Jij bent de baas en niet zij.”

Het conflict kreeg een onverwachte oplossing, toen Desi ten slotte aan het eind van de voorraad schoon goed was en ongevraagd van de zussen ging lenen.

„Ben je helemaal gek!” tierde Ragna, gewoonlijk zo goedlachs en gemakkelijk. „Jou lelijke dwarskijkster! Je blijft met je handen van onze spullen af en ruim eindelijk die gore troep in je kamer eens op. Ik erger me wóest aan jou, verwend mormel en ik ben blij, dat Staas zich niet door jou heeft laten inpakken. Wie denk je dat je bent?”

Dit voorval speelde zich aan het ontbijt af, zodat vijf haastige zussen zich er ook mee bemoeiden en alleen Stasi rustig bleef.

„En jij... en jíj...” stotterde Desi. „Jij bént er voor het huishouden!”

„Ja, maar niet om jouw sloof te spelen,” zei Stasi beheerst hoewel ze inwendig beefde van woede. „Als het je niet bevalt, ga je een tijdje bij oma logeren. Denk maar niet dat je dáár klaarkrijgt wat je híer probeert.”

Desi, die weinig lust had in logeren bij de wel hartelijke maar vrij strenge oma, haalde bakzeil, zij het dan, dat ze de troep door de hele badkamer had gesmeten. Dit zag Stasi, terecht, als machteloze woede omdat ze had moeten toegeven, dus zei ze er wijselijk niets van.

De scène speelde zich overigens af in de eerste weken van Stasi's bewind. Desi was toen nog een kind geweest.

„Bedankt, oma,” zei Stasi, die gewapend met een bos rozen haar grootmoeder ging bezoeken. „Het heeft geholpen. Ik kan echt wel merken, dat u zelf zussen hebt gehad. Kreeg u er die ook op zo'n diplomatieke manier onder?”

„Nee kind, véél directer,” zei oma droog. „Dit is de wijsheid der jaren. Arme Hilletje had het zo rond negentienhonderdtien ook niet zo gemakkelijk bij haar grote zus. Ze moest, koud of warm, altijd maar mee 'bruidje kijken' omdat haar zus daar zo stapeldol op was! Ze heeft wat af gedreind en gejankt!”

„Ik wou dat ik u gekend had... minstens één keer gezien als het meisje dat Hilletje altijd maar tegen haar wil meesjouwde om bruidje te kijken... Arme oma, en u wilde zó graag zélf een witte bruid worden!”

„Ja...” een diepe zucht en een schaduw van spijt in de nog altijd mooie blauwe ogen, ondanks de glimlach: „De witte bruid werd niet ik maar Hilletje. Zij trouwde overigens, wat je wel weet, rijk en als ik nu Hare Deftigheid wel eens ontmoet dan móet ik altijd even terugdenken aan het dreinende snotpinneke, met rode neus en koude handjes, dat meedogenloos door ondergetekende werd voortgetrokken om maar op tijd bij de kerk te zijn.”

Getroost en gesterkt door oma's humor fietste Stasi terug naar huis en wenste, dat ze rond negentienhonderdtien jong was geweest.

Ze zou dan nu, net als oma zijn geweest of, als ze pech had gehad, niet meer hebben geleefd maar... ondanks de onmiskenbare armoede die ze proefde uit de verhalen over 'vroeger', waren de mensen toch gelukkiger en vlugger tevreden geweest... misschien ook wel al te vlug tevreden, maar oma had het thuis toch wel gezellig gehad... ook al woonden er zeven mensen in twee kleine kamertjes. Zelf had ze ook niet te klagen gehad, het leven had er in haar tienerjaren zonnig uitgezien maar het leven kan van de ene minuut op de andere totaal veranderen... daarom zat ze dan nu met de zorg voor zes zussen en had ze sinds lang afstand gedaan van eigen wensen en plannen.